

Regeringen
Kulturdepartementet
103 33 Stockholm**Slutredovisning över genomförda insatser under Mångkulturåret 2006**

I regeringsbeslut med uppdrag och inbjudan till myndigheter och andra att medverka i Mångkulturåret 2006 (U2005/4445/Kr, 2005-05-04) uppdras åt Statens historiska museer (SHMM) att senast den 1 mars 2007 lämna en slutlig redovisning av genomförda insatser under Mångkulturåret 2006. Härmed översändes SHMM:s slutredovisning.

Beslut i detta ärende har fattats av överintendent Lars Amréus efter föredragning av stabsansvarig Åsa Magnusson. I ärendets handläggning har även museichefen Ian Wiséhn samt enhetscheferna Mikael Jakobsson, Björn-Axel Johansson och Maria Perstedt deltagit.

STATENS HISTORISKA MUSEER

Lars Amréus
överintendentÅsa Magnusson
stabsansvarigSändlistaRiksrevisionen
Mångkulturåret 2006
SHMI, k, s, mk, ul
KMK**Bilaga 1.** Slutredovisning över genomförda insatser under Mångkulturåret 2006**Bilaga 2.** Mångkulturfokus i nya utställningar**Bilaga 3.** Internationell samverkan**Bilaga 4.** Ej genomförda aktiviteter

Slutredovisning över genomförda insatser under Mångkulturåret 2006

I samband med Mångkulturåret 2006 inledde Statens historiska museer (SHMM) ett långsiktigt utvecklingsarbete med målsättningen att i sina verksamheter bättre spegla och införliva den mångfald som samhället rymmer.

Ambitionen är att en mångfald av erfarenheter och perspektiv på sikt i högre grad ska påverka såväl organisationen och produktionen, och finnas representerad bland SHMM:s besökare. Formerna för det internationella samarbetet ska också utvecklas. Att utveckla verksamheten ur ett mångfaldsperspektiv var en av de tyngst prioriterade delarna i SHMM:s verksamhet under 2006. Stora steg har under året tagits mot denna målsättning.

1. Utgångspunkt

SHMM har formulerat sin mission, det vill säga det man ser som sin uppgift, enligt följande:

Statens historiska museer förvaltar kulturarv och ger perspektiv på tillvaron för att stärka en demokratisk samhällsutveckling

Utifrån denna mission ser SHMM det som sin grundläggande uppgift att uppmärksamma den mångfald av berättelser som både historien och samtiden rymmer samt att vara en kulturinstitution som brukas av och är angelägen för alla i samhället. Offentligt finansierad kulturverksamhet ska spegla och representera hela samhället. Utgångspunkten är att det inte bara finns *en* historia, och att historien ser olika ut beroende på vem som berättar eller tolkar den.

SHMM:s ambition är att kontinuerligt utveckla mångfaldsperspektivet i alla delar av sin verksamhet. SHMM har därför bedrivit sitt utvecklingsarbete inom fyra områden. Dessa är; *organisation, produktion, besökare* samt *internationell samverkan*.

2. Genomförande

Förberedelserna inför Mångkulturåret påbörjades redan under 2005. Vid de årliga SHMM-dagarna, ett årligt återkommande tvådagars internat då samtliga medarbetare träffas och diskuterar verksamheten, ägnades en heldag åt mångkulturfrågan. Efter ett inledande fördrag av Edna Eriksson, från Mångkulturårets samordningskommitté, hölls workshops som fokuserade på frågan om hur SHMM kan bidra till att uppnå regeringens övergripande mål för Mångkulturåret.

SHMM deltog också i den museigemensamma satsningen "Nya historier – en prolog till Mångkulturåret 2006". Satsningen inbegrep alltifrån en debattartikel (skriven av cheferna för de deltagande museerna och publicerad i bl.a. Länstidningen Östersund) till en konferensserie och en turnerande ståuppshow. SHMM var en av arrangörerna för konferensen "Nya invånares förväntningar på museerna" som hölls i Stockholm den 12-13 oktober.

För att kunna starta upp och driva utvecklingsarbetet samt fokusera medverkan i Mångkulturåret 2006 anställde SHMM en projektledare som påbörjade sitt arbete i oktober 2005. Projektledarens uppgift var att leda arbetet i en första fas, dvs. från oktober 2005 till januari 2007. Den övergripande målsättningen för fas ett formulerades enligt följande:

"...fler människor, som idag känner sig distanserade från och sällan eller aldrig besöker SHMM, under denna period och därefter ska finna anledning att besöka, bli delaktiga i och berörda av vår verksamhet.

SHMM ser mångfaldsarbete som ett sätt att stärka demokratin genom att lyfta fram och ta tillvara på människors likheter och olikheter. Ledord för utvecklingsarbetet är 'inkludering' och 'mångfald'.

Genom att lyfta fram olika teman samt belysa historia och samtid utifrån många olika perspektiv och genom många olika berättelser skapas den mångfald som SHMM eftersträvar.”

Med denna målsättning som bas planerades SHMM:s medverkan i Mångkulturåret 2006 och tillika utvecklingsarbetets första fas. För att integrera och förankra utvecklingsarbetet i verksamheten var ambitionen att så stora delar av aktiviteterna som möjligt skulle utföras inom ramen för ordinarie verksamhet. Utgångspunkter och perspektiv som kännetecknar SHMM:s mångkultursatsning fick stort genomslag i 2006 års verksamhetsplan. I stort sett alla medarbetare inom myndigheten har deltagit i arbetet på ett eller annat sätt.

3. Redovisning av insatser och aktiviteter

Nedan följer en redovisning av de insatser som SHMM gjort inom ramen för Mångkulturåret 2006. Eftersom verksamhetsplan och programläggning fortfarande var under arbete då de planerade insatserna redovisades till regeringen i december 2005 har ett antal aktiviteter tillkommit.

3.1 Organisation

- **Rekrytering av särskild samordnare för mångfaldsarbete i hela myndigheten**
Projektledarens främsta uppgift var att fungera som en extra resurs som borgade för att mångfalds- och mångkulturfrågor genomsyrade planeringen av verksamheten inför 2006, samt att stötta och samordna såväl planering som genomförande.
- **Intern fokusering och kompetensutveckling**
För att utvecklingsarbetet ska bli framgångsrikt krävs en genomlysning av verksamhetens värdegrund och nuvarande förutsättningar, hinder och möjligheter. Under våren hölls två heldagsseminarier i vilka alla medarbetare bereddes möjlighet att delta. Under höstens hölls en föreläsning och en kurs i Studieförbundet Sensus regi.

Seminarium, 21 februari, *Spelet om bilden, ordet och historien – postkoloniala perspektiv*
Idéhistoriker Michael Azar, satte det kulturhistoriska museet i en idéhistorisk kontext. Gruppdiskussioner med utgångspunkt i frågor som: Vad anser ni vara ett museums huvudsakliga uppgift? Kan man presentera något utan att representera det? Om 'ja' i så fall hur? Vilka former av mänskliga skillnader kan ett museum göra anspråk på att representera (kulturella, rasmässiga, religiösa, historiska etc.)? Reflektera kring begreppen 'kultur' och mångkultur. Vad menas med dessa begrepp? Vilken är exempelvis skillnaden mellan 'ras' och 'kultur' om en sådan finns?

Seminarium, 7 april, *Postkolonial teori – varför ska vi bry oss?*

Fil. dr. Anna Källén, föreläste om grunderna i postkolonial teori. Med den arkeologiska vetenskapsdisciplinen, det historiska museet och utställningen *Spelet om Maya* som exempel belystes hur ettoreflekterat historieberättande kan verka stigmatiserande och i slutänden förtryckande. Med utgångspunkt i föreläsningen diskuterades i grupper frågor som tog fasta på vilka problem och möjligheter medarbetarna uppfattar i SHMM:s olika verksamheter samt på hur kompetenser, nätverk och samverkanspartners, besökarnas inflytande över verksamheten etc. kan och bör se ut för att stödja och bana väg för de utvecklingsmöjligheter man såg.

MoD-föreläsning och MoD-kurs, under hösten

Samtliga medarbetare bereddes möjlighet att ta del av en föreläsning på tema mångfald, fördomar och diskriminering genom Studieförbundet Sensus. Ett femtontal medarbetare (däribland samtliga chefer) har också fördjupat sig i temat och genomgått en så kallad MoD-kurs. MoD står för Mångfald och Dialog och är en metod för att bemöta fördomar och diskriminering.

- **Arkeologmöte 21-22 april, Arkeologi och mångkultur**
Statens historiska museum (SHM) samarbetade med Södertörns högskola, Svenska Arkeologiska Samfundet och Riksantikvarieämbetet kring 2006 års Arkeologmöte. Mötet hade temat *Arkeologi och mångkultur* och tog upp frågor som exempelvis: Vilka utmaningar står arkeologin inför i det mångkulturella samhället? Hur är det med den etniska och kulturella mångfalden inom arkeologin och kulturmiljövården och vilken betydelse skulle en ökad mångfald inom professionen skulle ha för våra uttolkningar av det förflutna? Deltagare var bl.a. representanter för universitet och högskola, regionala och andra museer, länsstyrelser, Riksantikvarieämbetet samt Utbildnings- och kulturdepartementet.
- **Nya perspektiv genom nya samarbeten**
SHMM har under året sökt en rad nya samarbeten. Bland dessa märks t.ex. samarbete med Gringo kring bl.a. *Gringo filmfestival* och med Studieförbundet Sensus. Sensus bidrog dels i den publika programverksamheten, dels i intern kompetensutveckling. Inom ramen för utställningsproduktionen har upprättats nya kontakter och arbetats med fokusgrupper. Och inom ramen för visningsverksamheten har en skådespelare engagerats för att gestalta den arabiske historikern Ibn Fadlan. (Se vidare i avsnitten *Programverksamhet* och *Utställningsproduktion*.)

Tumba bruksmuseum (TBM) har deltagit i Botkyrka kommuns arbete med att motverka diskriminering inom kommunen. Under året har en direktkontakt med yngre genom återkommande skolbesök i Botkyrka upprättats. Vidare placerades ungdomar med annan kulturell bakgrund för arbetslivsträning på TBM.

3.2 Produktion

- **Utställningsproduktion**
Inom ramen för SHMM:s utställningsproduktion har frågor om identitet, makt, historieskrivning och tolkningsföreträde varit centrala. Utställningarna *Spelet om Maya*, *Människor i norr*, *Fortider* (alla på SHM) samt *Möten och identiteter – i silver, bambu och näver* (KMK) präglades av dessa frågor. (Se vidare i bilaga 1)
- **Utställningsanalys**
Ett pilotförsök som SHM genomfört med studentgrupper från Lärarhögskolan i Stockholm har vidareutvecklats under 2006. Ytterligare enheter från Lärarhögskolan har erbjudits möjlighet att göra en kulturanalys av utställningen *Vikingar* med utgångspunkt i värdegrundsfrågor om makt, genus, klass, identitet och etnicitet. Tolv tvåtimmarspass med totalt ca 300 studenter har genomförts under året.
- **Lärandeverksamhet**
Under året har samverkan ägt rum med Myndigheten för skolutveckling samt med olika lärarföreningar som exempelvis Historielärarnas förening, Spansklärlärföreningen samt SFI-lärlärföreningar vilka tillsammans med SHM arrangerat några av de föreläsningkvällar som vänt sig till lärare. Sammanlagt har ca 250 lärare deltagit under dessa s.k. 'lärarkvällar'. I utvecklandet av pedagogiskt material för elever i SFI samt svenska som andraspråk, har ett samarbete skett med den pedagogiska enheten på Nordiska museet, bland annat i två fortbildningstillfällen för berörda lärare.

SHM har deltagit i ett pedagogiskt museinätverk kallat *Historia, museer och demokrati* som diskuterat museerna ur en demokratisk synvinkel och analyserat vilken historiesyn som museerna i förmedlar vid publika visningar. Nätverket presenterade vid slutet av året rapporten *Vems är historien?*

I samarbete med Medelhavsmuseet och Östasiatiska museet har ett skolpaket för visningar av respektive museums forntidsutställningar tagits fram. Under namnet *Möt forntiden – se tre*

museer till rabatterat pris erbjöds visningar för klasser och andra grupper. Syftet vara att underlätta jämförande studier mellan samtida kulturer i olika världsdelar och att få en global upplevelse av stora tidsepoker.

I samarbete med *Nationellt centrum för svenska som andraspråk* har SHM reviderat och utvecklat ett pedagogiskt material kring utställningen *Vikingar*, avsett för studerande av SFI och svenska som andraspråk. Materialet finns tillgängligt på museets hemsida som en digital lärarresurs för hela landet och innehåller, förutom de delar som är direkt kopplade till utställningen *Vikingar*, bl.a. texter och 11 korta filmer med olika frågeställningar.

- **Visningsverksamhet**

För att besökarna i högre grad ska kunna uppleva en mångfald av berättelser och perspektiv på historia och samtid har SHM utvecklat flera nya typer av visningar med på teman som genus, makt, religion, historia samt sagor och myter som lanserats under 2006. Dessa är:

Vem bryr sig om religion? Som tar utgångspunkt i föremål från asatron, kristendom, islam och buddhism och ställer frågor som vilken betydelse religionen haft för genom historien och hur viktig är den idag. *Vem bryr sig om historia?* Som är ett samtal om varför vi studerar historia. Om hur historia kan brukas och missbrukas, och om hur historia används i identitetsskapande syften. *Vem bryr sig om tjejerna?* Är en visning med genusperspektiv och ställer frågor om varför man möter så få kvinnor i historien och historieböckerna. *Myter och sagor* utgår från utställningarna och har ett interkulturellt perspektiv.

Visningen *Alla är vi invandrare* fokuserar på den historiska mångkulturen i SHM:s utställningar och tar upp frågor som: Vem var den förste invandraren? Vilka har bidragit till det som vi idag kallar Sverige och svensk kultur? Med värderingsövningar och samtal inspireras gruppen att reflektera kring den blandning av olika kulturer som samhället är uppbyggt av.

Visningar har dessutom hållits under rubrikerna *Kulturella möten under järnåldern* och *Mångkultur i Guldrummet*.

Under sommarsäsongen genomfördes också dramaföreställningar kring den arabiske 900-talskrönikören Ibn Fadlans möten med och syn på vikingar. På plats i utställningen *Vikingar* gestaltade en skådespelare Ibn Fadlan som i utställningen berättade om sina möten med vikingar. Karaktären Ibn Fadlan deltog även som inslag i sommarverksamheten på gården och vid de allmänna familjevisningarna där han delade med sig av sina reflektioner kring järnålderns nordbor utifrån samtida arabiska perspektiv. Genom dennes samtida betraktelser av vikingarna gavs museets besökare ett komplement till den traditionella bilden av vikingen, och en berättelse som tar utgångspunkt ur ett annat perspektiv och berättas med en annan röst än vad som vanligtvis är fallet.

- **Programverksamhet**

SHM har i sin programverksamhet under 2006 fokuserat på teman och aktiviteter som syftar till att engagera och locka en bred publik, och som sammantaget borgar för att en mångfald av berättelser och perspektiv på historia och samtid kan upplevas av besökarna.

Föredrag har hållits under rubriker som *Kulturkrockar på vikingatiden*, *Svenska kolonisationsdrömmar*, *Ursprungsbefolkningar i dagens Guatemala*, *Guatemala 10 år efter freden*, *Kvinnor i Latinamerika*, *Kulturella möten under äldre järnåldern*, *Historia ur ett genusperspektiv*, *Kvinnorna i historien – var finns de?*, *Genus idag och under bronsåldern*, *Sexualitet, ras och kön* etc. Det har också visats också en kabaré som tog upp frågor om mångkultur och kommunikation, *K-special*.

SHM har arrangerat temadagar på teman som *Fördomshelg*, *Människor, möten och mångfald* och *En dag om Maya* samt visat vandringsutställningen *Gud har 99 namn*. Temadagar har

också hållits under rubriken *Hur populär får man bli och vad kostar det?* Denna temadag handlade om populärkulturens inflytande på kulturarv och historia

Som ett led i ett utvidgat publikarbete och för att etablera en kontakt och en relation med en publikkategori som är relativt sällsynt på museet, ungdomar med invandrarbakgrund, deltog SHM i Hoodfredsfestivalen under tre dagar, 3-5 juni, i Alby och informerade om museets verksamhet samt ledde aktiviteter tillsammans med festivalens besökare.

Den 1-4 november anordnade SHM tillsammans med Gringo *Gringo filmfestival*. Filmfestivalen, som genomfördes på museet i november, gav museet värdefulla erfarenheter av samarbeten med nya aktörer. Syftet var att nå ut till de ungdomsgrupper som bland annat Gringo arbetar med. Utöver en filmtävling på temat *Visa din historia* ingick en rad andra arrangemang som t.ex. visningar av museet, spelfilm, gästuppträdande, föredrag, debatt, dans- och lyriktävling i programmet. Ett tjugotal ungdomar fungerade som funktionärer. Omkring 500 personer besökte festivalen.

SHM:s sommarverksamhet, *Vikingasommar*, som genomfördes under perioden den 1 juni till den 28 augusti, var en familje- och turistsatsning med inriktning på praktik och upplevelser av historia. Ambitionen var att stimulera den relativt museiovane besökaren via upplevelse- och praktisk pedagogik till ökad kunskap och reflektioner omkring vikingarna, deras vardagsbestyr i form av bl.a. järnålderns hantverk och kommunikation i form av skriftspråk, myter, sång och musik. I samband med *Vikingasommar* fördes dagliga samtal och diskussioner kring arkeologi, historia och bruk av historia mellan museets personal och besökare, såväl vuxna som barn.

En satsning på TBM var *I mångfaldens tecken – papper och skrivkonst*. Två av de viktigaste uppfinningarna i människans historia är skrivkonsten och papperet. Med hjälp av dessa har människor över hela världen kunnat beskriva sin verklighet och spara det för eftervärlden. Vid två tillfällen hölls föreläsningar med tillhörande workshop i ämnet papper och skrivkonst samt japansk paketinslagning.

- **Nytt FoU-program**

Under 2006 påbörjade SHMM arbetet med att ta fram ett nytt FoU-program. Utgångspunkten för arbetet var att SHMM:s FoU-verksamhet ska stärka en demokratisk samhällsutveckling, samtidigt som den ska söka en ökad kunskap om begreppen 'demokratisk' och 'samhällsutveckling' i relation till historia och kulturarv. I enlighet med myndighetens mission ska forskning vid SHMM ha ett oberoende, kritiskt och granskande förhållningssätt, och samtidigt sträva efter att möta samhällets behov av historiska perspektiv.

3.3 Besökare

- **Nå fler och nya grupper**

Parallellt med målsättningen att öka antalet besökare löper målsättningen att bredda representationen bland dem som besöker myndighetens museer. Attraktiv och efterfrågad utställnings-, program- och lärandeverksamhet är nyckelfrågor i detta arbete. För att nå fler och nya besökare har SHMM, utöver att arbeta med innehållet, prövat nya typer av marknadsföring. Produktionen av utställningen *Spelet om Maya* är ett exempel. Den främsta målgruppen för utställningen var ungdomar från årskurs nio och uppåt. Själva utställningen såväl som trycksaker och extern marknadsföring, gavs en rumslig och grafisk form som bedömdes tilltala unga och museiovana besökare. I samband med utställningen prövades också delvis nya marknadsföringsformer. En del av marknadsföringen utgjordes av s.k. 'flyers' som delades ut på exempelvis caféer, i musikaffärer och på andra platser dit ungdomar och unga vuxna söker sig. SHMM arbetar också intensivt med att utveckla sina webbar och med cross-mediaproduktioner.

- **Utökad tillgänglighet – texter och audioguider**

SHMM har sedan införandet av den fria entrén, och även inför den reformen, satsat på att utveckla tillgängligheten. Det handlar dels om fysisk tillgänglighet till och marknadsföring av museerna och deras publika verksamheter, dels om att göra museerna tillgängliga i innehållslig bemärkelse. Det senare genom att utveckla formerna för förmedling i exempelvis utställningstexter, på webben och i lärandeverksamheten.

Stora delar av textmaterialet i SHM:s utställningar har under årets arbetats om och översatts till engelska. Målet är att alla texter i utställningarna ska finnas på både svenska och engelska. Audioguiderna till SHM:s basutställningar, som tidigare funnits tillgängliga på svenska och engelska, har kompletterats med översättningar på tyska, franska och spanska. Samtliga basutställningar kan numera följas med audioguide på inte mindre än fem språk. Utöver ovan nämnda audioguider har ytterligare två audioguider som ger olika perspektiv på och ingångar i samlingarna producerats på svenska. Totalt erbjuder museet sex olika audiospår inom flera delar av utställningarna.

Kungl. myntkabinettet – Sveriges ekonomiska museum (KMK) har översatt drygt 30 procent av texterna i utställningarna till engelska och infört audioguider på engelska. Arbetet med engelska texter fortsätter under 2007. Dessutom kompletterades utställningen *Möten & Identiteter – i silver, bambu och näver* med en audioguide på engelska. På TBM påbörjades arbetet med en audioguide på engelska.

3.4 Internationell samverkan

SHMM har en omfattande internationell verksamhet både med avseende på form, och geografisk spridning. Verksamheten inbegriper framför allt samarbeten och kontakter kring samlingar och olika typer av kunskapsutveckling och erfarenhetsöverförande projekt. Under 2006 har även det internationella utbytet varit intensivt på utställningssidan och i programverksamheten. (Se vidare i bilaga 2)

4. Sammanfattande resultatbedömning

Som kan utläsas av denna redovisning har SHMM bedrivit ett omfattande, varierat och verksamhetsövergripande utvecklingsarbete i inom ramen för Mångkulturåret 2006.

Hela personalstyrkan har på ett eller annat vis (ofta flera) varit engagerade i utvecklingsarbetet. Den fria entrén fortsatte under 2006 bidra till att sänka trösklarna till SHMM:s museer, och arbetet med att nå fler och nya besökare har aldrig varit mer intensivt. Inte heller insatserna för att ytterligare förbättra tillgängligheten museer och webber, och att utveckla innehållet i utställningar, program-, visnings- och lärandeverksamhet.

SHMM har också vidareutvecklat verksamhetens internationella perspektiv och det internationella utbytet. Precis som när det gäller organisationen, produktionen och besökarverksamheten så har de internationella kontakterna under 2006 dels utvecklats till att bli mer varierade, dels i högre grad satt fokus på frågor som rör makt, demokrati och mångfald.

Bilaga 2

Mångkulturfokus i nya utställningar

Nedan följer en kort redogörelse för hur SHMM under 2006 arbetat med ett tydligt mångfaldsfokus i produktionen av de tillfälliga utställningarna *Spelet om Maya*, *Människor i norr* och *Möten & Identiteter – i silver, bambu och näver* samt i produktionen av den avslutande delen av den fasta utställningen *Forntider*.

Spelet om Maya (SHM)

Utställningen *Spelet om Maya* invigdes den 27 april. Utställningen handlar om att vi alla deltar i skapandet av historia och att det inte finns någon neutral, objektiv eller 'sann' historia. SHM:s mål var att inspirera besökarna till att reflektera kring hur historia *gör* något med oss människor och hur såväl det egna, som samhällets bruk av historia påverkar oss alla i stort och smått och på gott och ont. Men också hur vissa har mera makt än andra över historieskrivning och skapandet av berättelser om det förflutna. Med hjälp av inlånade arkeologiska föremål från pågående arkeologiska utgrävningar av ett 1200 år gammalt mayapalats i Cancuén i Guatemala, var ambitionen att visa på hur historia och kulturarv används och vad användandet får för konsekvenser.

Spelet om Maya blev en annorlunda, fantasieggande och spännande utställning där besökaren själv kunde spela *Spelet om Maya* och följa i spåren av sex olika personer genom mayapalatsen och ut i djungeln. Besökarna fick följa två olika arkeologers, fotografens, den unga backpackerns, antikhandlarens och gravplundrarens fotspår. I utställningen syntes hur deras idéer, åsikter och uppfattningar om det förflutna styrde deras handlingar. Och hur de alla bidrar till att forma bilden av Mayakulturen.

Ett tydligt mångfaldsfokus har präglat produktionen av utställningarna *Spelet om Maya*. Men inte bara innehållet har präglats av detta perspektiv, utan strävan har varit att utställningen även skall kunna bidra till ökad mångfald i museets publiksammanställning. Därför har utställningen medvetet gestaltats med ett tilltal samt en rumslig och grafisk form i både trycksaker och extern marknadsföring som bedöms tilltala unga och museiovana besökare.

Människor i norr (SHM)

I likhet med *Spelet om Maya* satte även höstens utställning, *Människor i norr*, ljuset på frågor kring identitet, etnicitet och maktförhållanden i historieskapande.

I början av 1900-talet fanns en önskan hos vetenskapsmän om att särskilja det svenska från det som var annorlunda. Utställningen är en kritisk granskning av den systematiska kartläggning av de nordskandinaviska kulturerna som ägde rum i skiftet mellan 1800- och 1900-talet.

Fotoutställningen *Människor i norr – fotografiska föreställningar från 1800 och 1900-talen* undersöker erövringen och koloniseringen av nordskandinavien och visar hur nordskandinaviska människor skildrats av tillresande expeditioner, såsom vetenskapsmän, resenärer, äventyrare, nybyggare, turister, men även inhemska, samiska fotografer.

Med fotografier, dokumentation och föremål belyser utställningen hur bilden av samer skapades och varför. Rädslan för det annorlunda och behovet av att särskilja och definiera olika raser under förra seklets början var stor. Fotografier låg till grund för stora bokverk i raslära och sedermera skapandet av det rasbiologiska institutet i Uppsala 1922. Utställningen vill ställa frågor som: Vad har detta fått för konsekvenser för bilden av samer idag? Vilka skillnader finns i hur människor i norr idag ser på sig själva jämfört med hur de blir betraktade och representerade utifrån?

I utställningen ingår fotografiskt material inlånat från svenska, skandinaviska och europeiska institutioner, särskilt Royal Anthropological Institute och Victoria & Albert Museum i London samt Pitt Rivers Museum, University of Oxford. Även Nordiska Museet och Kungliga Biblioteket i Stockholm, FOARK, Forskningsarkivet vid Umeå universitet, Västerbottens museum och Kiruna kommun bidrar med material. I utställningen ingår även föremål från Historiska museets samlingar.

Utställningen, som producerats av BildMuseet, Umeå universitet, kompletterades med arkeologiska föremål från museets egna samlingar. **Utställningen öppnade den 9 november och pågick till den 14 januari 2007.**

Forntider (SHM)

I arbetet med att ta fram innehåll till den kompletterande delen av utställningen *Forntider* har särskilt fokus lagts på att synliggöra etnisk och kulturell mångfald i många olika sammanhang under forntiden. Utställningen utgår från existentiella teman och frågeställningar som: resande och migration, relationer, landskaps- och miljöpåverkan, makt och identitet. Genom utställningen kommer att löpa ett antal allmänmänniska frågeställningar som exempelvis; Hur stor är din värld? Vem lever du med? Vad styr ditt liv? Vem berättar din historia? Vems historia berättar du?

Som en del i produktionen har fokusgruppsundersökningar genomförts. Undersökningarna gav bra resultat, dels som en bekräftelse på att projektet är på rätt väg, men även i form av nya idéer och förslag.

Möten & Identiteter – i silver, bambu och näver (KMK)

Den 15 juni invigdes utställningen *Möten & Identiteter – i silver, bambu och näver*. KMK har en lång och väldokumenterad tradition av utställningar och publikationer med internationellt tema och olika kulturtraditioner. Museet presenterade som en del i satsningen kring Mångkulturåret 2006 en utställning om hur kulturella möten och olika identiteter manifesteras i mynt, polletter och sedlar. Ett postkolonialt perspektiv genomsyrade utställningen. De föremål som ingick i utställningen utgör ett litet axplock ur museets mångfacetterade samlingar. En artikel om utställningen kommer att publiceras i Svensk Numismatisk Tidskrift under våren 2007.

Bilaga 3

Internationell samverkan

Nedan följer en kort redogörelse för SHMM:s internationella utbyte och samverkan under 2006.

Internationella kontakter inom ramen för utställningsproduktionen

De internationella kontakterna i utställningssammanhang har under 2006 varit många. På SHM innebar produktionen av utställningen *Spelet om Maya* kontakter med kulturinstitutioner i Finland och Guatemala samt med Vanderbilt University i USA. Utställningen besöktes också av en grupp maya som vistats i Sverige i arrangemang av KIC (Kristdemokratiskt Internationellt Center). I samband med projekteringen av utställningen *Odens Öga* som öppnar på SHM under 2007 har kontakter skett med olika institutioner i Danmark och Norge. I projekteringen av utställningen *Ötzi – cultour* har kontakter etablerats med det österrikiska utställningsproduktionsföretaget Dynasty, Art Consult and Trading Group (GMBH) och distributionsnätverket Expona, Museum Exhibition Network.

Central Bank of Uganda kontaktade under 2006 KMK i syfte att få stöd och inspiration i framtagande av ett bankmuseum i Kampala. KMK utvaldes av Oslo Nasjonalbibliotek som värd för utställningen *Ibsens kvinnor*.

Erfarenhetsutbyte

För att etablera kontakter och utbyta erfarenheter har flera medarbetare på SHM under året deltagit i och föreläst i samband med olika internationella aktiviteter. Som ett led i att formulera SHM:s interna strategi för att främja och utveckla arkeologins publika dimension, samt att skapa ett internationellt kontaktnät kring publik arkeologi genomförde en delegation från SHM en studieresa till England i juni. Kontakter har under året upprättats med Museum of London för fortsatt erfarenhetsutbyte. I september genomförde SHMM:s styrelse och ledningsgrupp en tredagars resa till Ukraina. Medarbetare på SHM deltog också tillsammans med ett trettiotal yngre intendent, antikvarier och konservatorer i seminariet *Séminaire Européen de Conservateurs*, som organiseras av Maison des Cultures du Monde på initiativ av franska kulturdepartementet. Syftet är att utbyta kunskaper, idéer och erfarenheter. Återkommande kuriresor ger också tillfällen till internationellt nätverksbyggande och erfarenhetsutbyte.

KMK var en av arrangörerna till ICOMON:s (International Committee for Money and Banking Museums) konferens i Frankfurt i september 2006. Temat för konferensen var 'The Big Issues' vilket syftar på de stora frågorna i och för museernas utställningar. Mångfaldsfrågan var en av de främsta punkterna.

KMK har under året även samarbetat med Nationalmuseum i Köpenhamn, La Monnaie de Paris och Historisches Museum Basel. Samarbetet med Köpenhamns Nationalmuseum utmynnade i ett symposium i december, *Classification of Cufic Coins from future Finds*.

Forskarsamarbeten

SHM har haft 53 internationella forskarbesök, främst från Norden och övriga Nordeuropa men även från Nordamerika och Japan. Det är en halvering jämfört med besökstalen för år 2005. De internationella forskarbesöken är i stor utsträckning resultat av svenska universitets internationella samarbetsprojekt. Besökstalen speglar därför i stor utsträckning intensiteten i universitetens internationella verksamhet.

SHM samverkar sedan 2005 med det samtidsarkeologiska forskningsprojektet *Materiality and Memory. The Contemporary Archaeology of the Former Soviet Missile Sites in Cuba* som drivs av Södertörns högskola och Göteborgs universitet. Projektet handlar om hur ett världshistoriskt skeende

(Kubakrisen) påverkade och upplevdes av människor i allmänhet och kan komma att utmynna i bl.a. en utställning.

SHM har ett intentionsavtal med Römischer- Germanischer Centralmuseum i Mainz om att tillsammans öka samarbetet med antikvarier och konservatorer i Östeuropa. I februari arrangerade SHM ett veckolångt studiebesök för en grupp forskare och museipersonal från Ryssland. Under besöket genomfördes ett seminarium på temat aktuella perspektiv på historiska centra. I och med besöket utökades ett tidigare påbörjat samarbete i vilka frågor om demokrati, tillgänglighet, mångkultur, jämställdhet och öppenhet lyfts fram och belyses. Projektet delfinansierades av Svenska institutet. SHM har också genomfört visningar av samlingarna och utställningarna för representanter för Bagdads arkeologiska museum, en delegation från Ashmolean museum i Oxford samt en grupp studenter från Harvard University.

Utvecklingssamarbete i Centralamerika

SHM stödjer sedan 2003 uppbyggandet av ett nätverk mellan museer i Centralamerika. Samarbetet finansieras av Sida. Det övergripande målet för projektet är att stärka museernas roll i samhället, att medverka till en demokratisk samhällsutveckling i regionen, att lyfta fram kulturarvets roll i en hållbar ekonomisk och social utveckling samt bidra till fattigdomsminskning. Under 2006 har en regional utställning förberetts och ett antal regionala och nationella seminarier anordnats på olika teman, bl.a. illegal handel med kulturföremål. Ett första utkast till en handbok om hur den illegala handeln kan motverkas har utarbetats. Arbetet med att i respektive land skapa nationella museinätverk har fortsatt. Likaså utvecklingen av nätverkets gemensamma webbsida (www.museoscentroamericanos.net)

Bilaga 4

Ej genomförda aktiviteter

Till följd av att projektledaren avslutande sin anställning under våren 2006 har några av de insatser som redovisades till Utbildnings- kulturdepartementet inte kunnat genomföras. Dessa är:

- **Diskussioner avseende långsiktig satsning på rekryteringsfrågor**
Ambitionen var att tillsammans med Riksantikvarieämbetet samla museer och andra organisationer och aktörer inom kulturarvsområdet till en diskussion om hur personalsammansättningen ser ut idag, hur den på sikt behöver utvecklas och breddas samt vilka insatser som krävs för att nå ett önskat tillstånd.
- **Mångfaldsplan**
Ambitionen var att under år 2006 ta fram en mångfaldsplan för SHMM.
- **Community nights**
SHMM planerade att under 2006 göra en förstudie i syfte att undersöka vad som krävs för att kunna arbeta med s.k. 'community nights'.